

Kako se
odločamo
za barvo
prostora?

Prim. prof. dr. Marjan Bilban

Kako se odločamo za barvo prostora?

Avtor:

Prim. prof. dr. Marjan Bilban, specialist medicine dela, prometa in športa

ZVD Zavod za varstvo pri delu, Center za medicino dela; UL MF Katedra za javno zdravje

Barve okolice lahko vplivajo na počutje, zdravje in delovno storilnost. Ker na delovnem mestu in doma preživimo največ časa, je zelo pomembno, da izberemo ustrezne barve prostorov.

SPLOŠNO O BARVAH IN PROSTORU

Vsiljive in močne barve prostor optično zožijo, nasprotno pa dajejo mirne in nevsiljive barve občutek prostornosti. Hladne barve (modra, bela, nekateri odtenki zelene, vijolična ...) so nevsiljive, zato se za »širjenje prostora« raje odločamo za njih, kakor za tople barve (rdeča, rumena, oranžna, rjava ...). Temne barve delujejo kot težke, zato nas lahko potlačijo, medtem ko so svetle barve lahke in nas dvigajo. Težke barve so tiste, ki vsebujejo nekaj črne ali rdeče. Ker se nas barve dotaknejo, je pomembno, da za svoj bivalni prostor izberemo tiste barve, ki nas božajo, namesto da bi nas pikale, da nas grejejo, namesto hladijo. Določena barva je lahko na temnem ozadju videti svetlejša kot na svetlem ozadju.

Izbira barve pa je zagotovo odvisna od atmosfere, ki jo želimo v nekem prostoru ustvariti. Izbira toplih barv navidezno zmanjšuje dejansko velikost prostora ter zbližuje elemente v prostoru, medtem ko hladne barve navidezno povečujejo prostor ter elemente oddaljujejo. To lahko storimo na več načinov: z belim stropom, ki daje vtis prostornosti, s hladnimi zelo svetlimi toni, kot so svetlo modra, svetlo zelena, svetlo rumena barva itd., z enobarvnimi ploskvami ali majhnimi vzorci na stenah, z ogledali, s katerimi lahko prostor razširimo in mu damo nove dimenzije. Svetle barve v prostoru odsevajo več svetlobe, zato dobimo občutek, da so polne energije in optimizma.

Velik prostor lahko optično zmanjšamo s stenami v toplih, temnih in tudi v kričeče močnih barvah. Dolg prostor navidezno skrajšamo tako, da najbolj oddaljene stene prebarvamo v temnejšem tonu ali s toplo barvo, kar jih optično približa. Stene lahko opremimo v različnih barvah (med sabo kombiniramo komplementarne barve ali pa uporabimo harmonično barvno shemo).

Če je strop visok, ga pobarvano s temnejšo toplo barvo, da je optični učinek še večji. Vzdolžne stene naj bodo v svetlih barvah ali v svetlejšem odtenku. Prostor lahko podaljšamo tako, da je končna stena v zelo svetli barvi, oziroma nanjo pritrdimo ogledalo. Stranske stene se pobarvajo v temnejšo barvo ali pa uporabimo temnejše pohištvo. Visok strop lahko optično znižamo tako, da ga obarvamo v svetli topli barvi, še večji učinek pa bomo dosegli, če bo v temni topli barvi. Optično znižamo strop tako, da se stene ne pobarvajo do stropa, ampak zaključimo nižje – zgornji pas stene se pobarva v isti barvi kot strop. Za tla so primernejše temnejše barve in dizajni. Nizek strop lahko optično zvišamo z uporabo svetlih barv – predvsem hladnih, ki bodo optično še bolj povečale prostor, če bodo stene in strop v isti svetli barvi ali če v prostoru uporabimo vertikalne črte. Z barvami in njihovimi različnimi kombinacijami lahko prostor optično priredimo »po meri«. Pri izbiri barv pa ne gre upoštevati le optičnega vidika vpliva barv na prostor, ampak je zelo pomemben tudi vpliv barv na naše počutje.

Bela barva

simbolizira čistost, sterilnost in nedolžnost. V bivalnem prostoru doda občutek večje prostornosti in ga z posvetli. Preveč bele barve naredi stanovanje hladno, neprijetno in preveč sterilno, zato jo je vedno dobro kombinirati s katero drugo barvo. Bela barva simbolizira tudi odprtost, čistost in spiritualnost, zato jo lahko uporabimo v kopalnici ali otroških sobah, kjer jo kombiniramo z nežno zemeljsko oranžno, rumeno, modro ali vijolično.

Zelena

barva predstavlja vitalnost, obilje, umirjenost, čistočo ter ravnovesje, zato je čudovita barva za kopalnice, kjer pričara ugodne občutke.

Opečnato rjava

barva simbolizira prizemljenost, pristnost, moč in zanesljivost. Daje nam občutek domačnosti, udobja ter ugodja, zato jo lahko uporabimo v dnevni sobi ali jedilnici, in sicer v kombinaciji z rumeno, rdečo ali oranžno barvo.

Modra

barva predstavlja vodni element, tudi jasnost, bistrino, prenavo in umirjenost, zato jo uporabimo za stene v sobah, kjer se učimo, snujemo nove ideje ter načrte za prihodnost. Odlično se poda tudi v kopalnici, kjer jo kombiniramo z zeleno barvo.

Roza

barva simbolizira romantičnost, ljubezen in deluje pomirjujoče, zato jo uporabimo v spalnici.

BARVA	UČINEK	PRIMERNA	NEPRIMERNA
rdeča	topla, bogati prostor, na videz pomanjša	manjše površine, kuhinja, hodnik, stopnišča, telovadnica, igralnica	spalnica, delavnica, soba za zdravljenje, študijska soba
rožnata	hranljiva, nežno sprošča, pomirja, omogoča počitek	otroška soba, spalnica, kuhinja, soba za zdravljenje, soba za starejše, za mlajše otroke	dnevna soba, spalnica, hodnik, stopnišče, študijska soba
oranžna	topla, pospešuje prebavo		
rumena	posvetli, poživi, prostor naredi topel in sončen, spodbuja delovanje možganov	dnevna soba, jedilnica, družinska soba, kuhinja, spalnica (kremna), študijska soba	spalnica, kopalnica
zelena	ohlaja in povečuje prostor, sama je lahko nevtralna in hladna, sobo naredi mirno in tiho, temnejša zelena naredi prostor razkošen, a še vedno nevtralen	kuhinja, spalnica, zajtrkovalnica in jedilnica, notranje dvorišče, rastlinjak, dnevna soba, prostor za sproščanje	telovadnica, hladna in temna soba
turkizna	hladnejši, večji prostor osveži in poživi, ne moti zbranosti, temveč bistri misli in izboljšuje sporazumevanje	majhne sobe, kopalnice, študijska soba, soba za najstnike, domača telovadnica	jedilnica, igralnica
modra	ustvarja obsežen, hladen, zračen prostor, lahko je hladna in sterilna, če ni uravnotežena s toplimi barvami, sprošča in umirja	soba za zdravljenje, prostor za sproščanje, spalnica, kopalnica, savna, otroška soba (svetlo modra), študijska soba v kombinaciji s toplimi barvami	jedilnica, hladna in temna soba, prostor za zabavo, hodnik, spalnice
vijolična	znamenje, da je značaj stanovalcev kos vijolični	soba za zdravljenje, spalnica, soba za učenje, soba za meditacijo, svetišče	če koga mučijo duševne težave
purpurna	ustvarja razkošen, zaokrožen prostor, topel, a močan	hodnik (z zadržkom), dnevna soba, jedilnica (skupaj s kontrastno barvo), prostor za meditacijo	kuhinja, jedilnica, pisarna
ciklamna	ustvarja razkošen, zaokrožen prostor, topel, a močan	vhodna avla, spalnica, študijska soba, soba za starejše (svetli odtenki)	pisarna, jedilnica, kopalnica
bela	občutek hladu in zračnosti	belo uporabljamo kot poudarjalno barvo, umazano belo v vseh odtenkih, vse sobe s kontrastnimi barvami	lahko je preveč hladna in spominja na bolnišnico; uporabljamo jo z drugimi barvami ali mehкими belimi toni
črna	pomanjšuje prostor, lahko je hladna in utrudljiva	uporabljamo z zadržkom, da poudarimo druge barve	kuhinja, jedilnica, hodnik, stopnišče
rjava	topla, hranljiva, varna	tople nevtralne tone uporabljamo v vseh prostorih za pode, da uravnotežimo druge barve in pohištvo	spalnica, dnevna soba, kuhinja, jedilnica, soba za sproščanje
siva	nevtralna, ne moti zbranosti, sama zase je nežna in ne navdihuje	le za poudarjanje drugih barv	če trpimo za kronično utrujenostjo ali potrtostjo
zlata	blišč, razkošje, navdih	za poudarjanje drugih tonov	izogibanje večjih površin
srebrna	hladna, znanička sprememb, ženska	za poudarjanje drugih tonov	izogibanje večjih površin

Tabela 1: Barve, njihov vpliv ter primernost in neprimernost za posamezne prostore

Rumena
barva spodbuja metabolizem oz. presnovo, zato jo je smiselno uporabiti v kuhinji (v kombinaciji z rdečo ali oranžno), pa tudi v dnevni sobi, saj spodbuja sproščenost in družabnost. V spalnici jo uporabimo le v umirjenih, bolj zemeljskih tonih ali v kombinaciji z zemeljskim odtenkom oranžne barve.

Rdeča
barva izraža energijo navdušenja, a tudi naglo jezo, zato jo je v prostorih dobro omiliti s katero drugo, bolj umirjeno barvo – sivo, bež ali nežno vijolično. Z njo lahko obarvamo stene kuhinje, pa tudi dnevne sobe in jedilnice.

Oranžna
je barva ustvarjalne energije, v človeku pa vzbuja občutek navdušenja in topline. Oranžna barva pričara vzdušje v kuhinji, jedilnici ter dnevni sobi (v bolj umirjenih zemeljskih tonih oranžne barve lahko pobarvamo tudi stene spalnice).

Vijolična
je barva spiritualnosti in umirjenosti, zato jo uporabimo v sobah za sproščanje, meditacijo ter v spalnici, a le v nežnejših odtenkih.

Črna
barva simbolizira eleganco in sofisticiranost, zato jo uporabimo pri dodatkih za stanovanje (v manjši meri). Priporočljivo je, da z njo ne barvamo sten, temveč jo uporabimo zgolj za dekoracijo (blazine, slike, pregrinjala). Enako lahko za dekoracijo uporabimo tudi sivo barvo, ki pomirja.

BARVE ZA POSAMEZNE PROSTORE

V Tabeli 1 na prejšnji strani okvirno opisujemo vpliv barv na prostor in človeka ter primernost in neprimernost za posamezne prostore.

Hodnik ali veža: v tem prostoru je kronično premalo svetlobe, zato so dobrodošle svetle barve, kot so rumena, rumeno-bela, bež ali bela.

Dnevna soba: brez težav prenese tudi močnejše odtenke rdeče ali oranžne. Pazimo, da močne barve ne prevladujejo, sicer postane ozračje prostora nemirno. Žive barve krotimo z mirnejšimi, pastelnimi odtenki.

Kuhinja je prostor akcije, vendar pozor: v tem prostoru vlada ogenj (saj je v njem štedilnik), ki nikakor ne prenese še dodatnih močnih rdečih odtenkov (npr. ploščic). Močno energijo ognja bomo, ne da bi jo izničili, pomirili z rumeno barvo. Ta barva je optimistična, usmerjena k ustvarjalnosti in intelektualnemu delu, zato jo lahko mirno uporabimo tudi v naši jedilnici.

Kopalnica je prostor, kjer naj prevladujeta mir in sproščenost. Zelo dobrodošli sta pomirjujoča zelena in sproščujoča modra barva. Pastelne modre, zelene, lahko tudi rumene ploščice, mila in brisače močnejših barv in raj miru v stanovanju je tu.

Spalnica je prostor, kjer počivamo, zato naj tu kraljujeta nežna zelena ali modra. Za kanček ognja pa lahko dodamo nekaj močnih rdečih dodatkov.

Barve izboljšujejo naše življenje, tako doma, kot v šoli, službi ali urbanem okolju. Ob nekaterih barvah se počutimo odlično, ob drugih ne.

Za fizično in duševno zdravje je pomembno, da nas obkrožajo barve, ki jih imamo radi. In prav za vsak prostor v našem stanovanju obstaja barva, ki je zanj primerna.

Vhod ne sme biti v temnih barvah, temveč v toplih, saj dajejo občutek intimnosti in domačnosti.

Dnevna soba je prostor, kjer se največ družimo, zato naj bodo takšne tudi

barve. Pri izbiri nas lahko zanese in izberemo preveč agresivne barve, učinek pa je negativen. Namesto rumene ali pomarančne barve izberite zeleno, ki potegne na rumeno. Še vedno bo živahna, a ne agresivna barva.

V kuhinjo se odlično podajo ognjene barve: rumena, rdeča in pomarančna. Bela barva pa prinaša svežino.

Nikar ne pobarvajte jedilnice v zeleno, saj boste imeli občutek sitosti, še preden boste kaj pojedli. Rumena ali pomarančna barva sta pravi izbiri, tudi rdeča je vesela barva, a je hkrati lahko vzrok za preobilno hranjenje.

V delovnem kotičku ne sme manjkati rumena barva, saj vpliva na psihične aktivnosti in izboljšuje delovne sposobnosti. Kombinirate jo lahko z zeleno ali turkizno. Rdeča barva v spalnici je vzrok za nespečnost. Ta prostor naj bo raje v modrih tonih, da se boste hitro zazibali v sproščen spanec.

spodbujajoče, poživljajoče barve (rumena, oranžna)

pomirjujoče barve (vijolična, zelena)

barve, ki zvišujejo koncentracijo (modra)

barve, ki stopnjujejo čustva (rdeča)

Harmonična barvna shema.

Z izborom barv, ki ležijo druga ob drugi, boste dosegli uravnotežen, umirjen in urban videz.

Monokromatska barvna shema.

Če želite doseči subtilen in umirjen videz, uporabite svojo najljubšo barvo v različnih tonih.

Kontrastna barvna shema.

Za doseganje dramatičnega inživahnega vzdušja izberite barve, ki ležijo na nasprotnih straneh barvnega kroga.

BARVE V DELOVNEM OKOLJU

Pri objektih z javno funkcijo morajo barvni toni vgrajenih materialov in pomičnih elementov v prostoru odražati dejavnosti oz. funkcije prostora, ne da bi se uporabnik tega zavedal. Ko posameznik vstopi v prostor, se mora zavedati, kje se nahaja oz. kaj se v tem prostoru dogaja.

Barvni toni v **bolnišnicah in drugih zdravstvenih ustanovah** morajo pomirjati in biti pastelni, zato se v objektih zdravstvene oskrbe najpogosteje uporabljata modra in zelena, ki sta barvi iz narave, obe v pastelnih tonih. Barvni toni hodnikov so lahko živahnejši: svetlo siva, svetlo rumena, vendar nikoli rdeča, saj zanjo velja, da razburja. Za operacijske sobe je primerna zelena barva, za porodnišnice modra. Hodniki so lahko pleskani v veselih tonih in v kombinaciji dveh pastelnih odtenkov. Otroški oddelki naj bodo veseli, s kombinacijo več barv, kot v vrtcih.

V **vrtcih** naj se žive barve uporabljajo za igrala, risbe, igrače in vse, kar je mogoče odstraniti ali zamenjati. Igralnice so lahko različno pobarvane, tako da vsaka skupina otrok že po barvi zazna svoj prostor. Del, ki je namenjen počitku, naj bo opremljen s pastelnimi in pomirjujočimi toni (svetlo zelena, svetlo modra, rožnata, lila), skupni prostori pa so lahko v živahnih tonih.

Razredi v šolah so lahko živahni, pleskani v več barvah in opremljeni z delno obarvanim pohištvom. Intenziteta barvnih tonov naj se večja s starostjo učencev. Učilnice, orientirane na sever, naj bodo pleskane s toplimi toni, tiste na jug ali zahod pa z bolj hladnimi barvnimi toni.

Z ustrezno izbiro barve vplivamo na vzdušje v prostoru in posledično na počutje ljudi, ki se v njem zadržujejo ali vanj vstopajo. Barvo zato izbiramo glede na funkcijo prostora in glede na to, kakšen psihološki učinek želimo z njo doseči. Oglejmo si primer.

Za pisarno direktorja resne banke verjetno ne bomo izbrali igrive rumene in agresivne rdeče barve. Raje se bomo odločili za bolj umirjene

elegantne barvne kombinacije, ki bodo vzbudile občutek zaupanja, zanesljivosti, tradicije in resnosti.

Po drugi strani pa umirjene in resne barve verjetno ne bomo izbrali za **pisarno modnega oblikovalca**, ki slovi po svojih izvirnih in nenavadnih kreacijah. Kljub vsemu moramo biti tudi v tem primeru previdni, da s preveč drznimi barvnimi kombinacijami ne vnesemo v prostor preveč nemira. Izbira barv, njihova intenzivnost in kombinacije morajo biti torej določene v skladu z ugledom in dejavnostjo podjetja. Pri tem upoštevamo semantične lastnosti barv, na splošno pa so tople barve, v katerih prevladujejo rumeni in rdeči pigmenti, stimulativne (najbolj jang je rdeča), medtem ko hladne sproščajo in vzbujajo občutek miru. Pomembni sta tudi asociativnost in simbolnost barv. Rjavi in zeleni odtenki nas na primer povezujejo z naravo, zato jih navadno uporabljajo podjetja, ki se ukvarjajo z bioizdelki. Modra nas spominja na morje, bela simbolizira čistost in nedolžnost, zlata in srebrna pa ugled. Drugi pomemben dejavnik, ki ga moramo upoštevati pri opremi pisarne, je optični učinek barve glede na razmerje in velikost prostora.

Pisarna je prostor podjetnika, kjer preživi večino svojega dneva. Preostali del preživimo doma, v hiši ali stanovanju, kjer smo skrbno

izbrali pohištvo, barve opreme in površin, ki nas obdajajo, materiale in dodatke. Tako se počutimo „domače“, sproščeno in smo v prijaznem okolju, ki nas pomirja.

Enako velja za vsak prostor, ki nas obdaja. V nekaterih se počutimo „kot doma“, v drugih se počutimo nelagodno ali napeto. Občutki, ki nas preplavijo, so posledica energije, ki jo prostor oddaja. Velik del te energije oddajajo barve v prostoru. S spodbudnimi barvami delovnega okolja lahko izboljšamo motivacijo za delo, utrdimo zdravje in povečamo storilnost. Pravilno opremljeni in obarvani prostori lahko pomagajo, da damo med delovnim časom zares vse od sebe. Res pa je, da je večina pisarn še vedno odetih v dolgočasne rjave in bež tone ali pa v hladno sive in bele odtenke. Te barve so ostre, neprijetne in pogosto povzročajo malodušje, saj je enobarvno okolje pusto in ne omogoča, da bi se sprostili in odpočili.

Podjetniki, ki so sami svoji gospodarji, lahko svoje delovno okolje barvno povsem spremenijo. Utrudljive in naporene delovne razmere lahko spremenijo v take, ki motivirajo in navdihujejo. Delovnega prostora ni težko spremeniti na način, da postane prijetnejši in prostornejši. To lahko dosežemo s kombinacijo barv sten ali/in pohištva oziroma dodatkov v prostoru.

Ko se odločate za barvno kombinacijo vaše pisarne, si postavite naslednja vprašanja:

- » ali imate dovolj prostora in svetlobe,
- ali se vam zdi delovno okolje udobno,
- ali ste obkroženi z rastlinami, ki prostor dodatno napolnjujejo s pozitivno energijo,
- ali so v vašem delovnem okolju barve, ki so vam všeč in za katere čutite, da jih potrebujete,
- ali je vaš delovni prostor vroč, hladen, vlažen ali suh,
- ali se vam zdi, da dajete vse od sebe med delom,
- ali se počutite utrujeni, otrpli, nemotivirani, malodušni ali celo ujeti.

BARVE PODJETJA

V nadaljevanju je predstavljeno, kaj izražajo posamezne barve, če jih uporabimo kot simbol pripadnosti podjetju, če z njimi krasimo delovne prostore ali če jih uporabljamo kot zaščitni znak uniform.

Tabela 2:
Kaj izražajo barve, uporabljene v celostni podobi podjetja.

Rdeča	hitrost, gibanje, potovanje, moč, vztrajnost, pripravljenost na akcijo;
Oranžna	gradnja, zdravje, energičnost, praktičnost, motiviranost, družabnost;
Rumena	komunikativnost, sreča, bistrost, sončnost, svetlost, nove zamisli;
Zelena	naravnost, mirnost, harmoničnost, svežina, čistost, sproščenost, razumevanje;
Modra	zvestoba, zaupanje, mirnost, čistoča, skrb, avtoritativnost, zdravilnost;
Vijolična	posebnost, razkošnost, ustvarjalnost, kraljevskost, moč, navdih, duhovnost.

KODEKS SIGNALNIH BARV ZA BARVO CEVOVODOV:

- » zelena za hladno vodo,
- » zeleno-črna za nepitno vodo,
- » zeleno-oranžna za toplo vodo,
- » zeleno-modra za destilirano vodo,
- » modra za zrak,
- » rdeča za paro,
- » rumena za plin,
- » vijolična za kisline in luge,
- » rjava za olja in druge tekočine.

UPORABA VARNOSTNIH BARV

 rumena barva je signal za previdnost, ker je najbolj vidna, zato bi morala biti oznaka za transportne naprave v višini glave, za navzven štrleče dele strojev, za ovire in nizke tramove, stopnice in označevanje sprememb višine tal;

 oranžna je signal za opreznost – nevarnost; govori bolj neposredno kot rumena, a manj neposredno kot rdeča. Opozarja nas na čuječnost in bi morala biti uporabljena za oznako nevarnih delov strojev (vrtečih se koles, premikajočih se vzvodov). Tudi notranjost varnostnih naprav bi morali prebarvati z oranžno barvo, da delavce opozarja, naj jih sproti zapira. To velja zlasti za električne in pogonske naprave;

 rdeča je najbolj vsiljiva in kričeča izmed vseh, zato jo že od nekdaj povezujejo z nevarnostjo in je signal za požarno zaščito;

 modra je signal za: pazi! Z njo označujemo neuporabne gradbene odre in dele strojev, ki so v popravilu, pa tudi za podlago raznih prepovednih tabel z napisi: Ne dotikaj se in ipd.;

 zelena je signal za varnost in naj bi bila kot barva varnosti namesto rdeče v smislu rdečega križa za oznako prve pomoči, poti do bolnice ipd.; rdeči nasprotna barva je tudi znak za prehod na cesti, medtem ko je rdeča znak za stop;

 bela je signal za snago in red; bele črte markirajo površine, ki so določene za prehod v delovnem prostoru in so uporabljene za ponazarjanje smeri pri enosmernem prometu. Beli obroči pri košarah za odpadke spodbujajo k snagi, prav tako bela tla in bele površine vrat.

Varnostne barve učinkujejo samo, če so intenzivno nasičene, kajti svetlejši in nenasičeni barvni toni so si v svojem učinku bolj ali manj enaki. Enako se moramo zavedati, da varnostne barve izgubljajo svoj učinek, če jih je preveč in če niso na pravem mestu.

BARVE V DELAVNICAH

Razen v izjemnih primerih, kjer gre za koncentracijo pri drobnem preciznem delu, si bi morali v delavnicah prizadevati ustvariti čim bolj naravno delovno ozračje, kjer se delavec počuti »kakor na prostem« in nima občutka utesnjenosti. Zato poskušamo s svetlimi barvami na stropih posnemati dnevno svetlobo in sij neba, s tem pa obenem tudi optično dvignemo in razširimo razsežnosti delovnega prostora. To velja zlasti tam, kjer so delovni prostori glede na vrsto in namen dela premajhni. Tudi enotna barva sten optično poveča prostor. Močni kontrasti med npr. kovinskimi stropnimi nosilci in stropom oz streho človeka iritirajo, naredijo nemirnega in zaradi temnih barv tudi deprimirajo. Take dele moramo čim bolj uskladiti z ozadjem oz. stropom, tako da se optično bolj ali manj zlijejo z njim v homogeno ploskev. Prostori na severni strani potrebujejo redno toplejše barve, obratno velja za južno ležeče prostore. Kakšne barve naj izberemo za stene v delavnicah, ali naj bodo tople in nemirne ali hladne in pomirjujoče, ali naj bodo utesnjujoče ali sproščujoče, je odvisno od vrste in načina dela. Če delo zahteva veliko koncentracije in dobro pozornost, bomo izbrali utesnjujoče barve, ki človeku pomaga, da se zbere in koncentrira, sicer pa obratno. Kjer je potreben mir in je vsaka naglica škodljiva, je mogoče pomagati s hladnimi barvami. Kjer je potrebne veliko energije in elana pri delu, bomo stene in delovno okolje na sploh opremili z vročimi in nemirnimi barvami. Veliko vlogo igrajo tudi steklene površine, pri čemer pogosto pozabljamo, da stropi, strešno ogrodje, pa tudi oprema pod čistim steklom ustvarijo docela drugačen vtis in dobijo drug barvni ton, kakor pod starim in zaprašenim steklom. Barva stekla naj bi bila posnemajoča, da se čim bolj zlije v enotno ploskev s streho oz. steno. S tem prostor poveča in ga dviga, daje harmonijo in pomirja delavca.

Predlogi od stropa proti tlor: kameno bela, kitajsko siva, zelena, pastelno modra in vodeno modra ali limonina, bež, golobje siva ali sirova, siva, bež ...

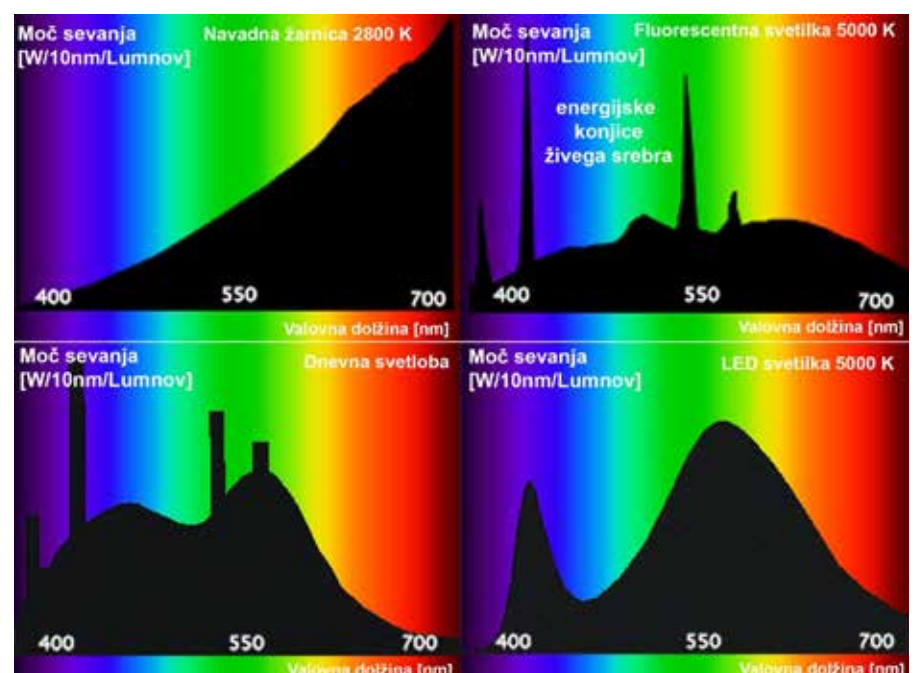
Težke barve so spodaj, ob strani na stenah pa so že lažje, svetlejše barve, ki pomagajo izboljševati razpoloženje delavca in služijo kot žariščne barve, na katere lahko delavec obrne svoje oči, ko se želi med delom za trenutek odpočiti. Potrebno jih je kombinirati tako, da niso v prevelikem kontrastu z vidnim poljem na neposrednem torišču dela. Stropi so še svetlejši, zato najlažji v barvnem občutku, tako da delavca ne tlačijo, ampak po možnosti sproščajo in mu dajo občutek potrebne svobode. V velikih delovnih halah, kjer zaradi razdalj sten skorajda ni videti, so stropi s svojimi barvnimi odtenki žariščne barve, ob katerih delavčeve oči med delom izmenično počivajo in se sproščajo. Najtežje ali najbolj »zemeljske« morajo biti glede na omenjeno pravilo barve na tleh, zato so v delovnih prostorih navadno prevlečene v tobačno rjavo barvo ali v podobne odtenke. Narobe bi bilo, če bi tla odbijala preveč svetlobe in povzročala slepitev.

Stroji morajo biti na površini obarvani tako, da ni slepečega bleska, ki neugodno vpliva na oči in na počutje delavca. Biti morajo dovolj svetli, da oči zaradi pomanjkanja svetlobe ne utrujajo. Neposredno torišče dela mora biti barvano s svetlejšo barvo, da brez napora pritegne pogled in pozornost delavca v žarišče, kamor mora biti usmerjen. Pri tem mora biti ugodno rešen dvojni barvni svetlobni

kontrast med osrednjim toriščem dela in med »maso« ali površino stroja na eni strani, na drugi strani pa med osrednjim toriščem in med materialom, ki je v obdelavi. V ta namen morajo biti tudi vsi deli, ki jih mora delavec prijemati ali sukati z roko, osvetljeni s kontrastno barvo, da jih lažje doseže, čeprav se pri tem ustvari pogojni refleks, ki nadomešča barvo, ko človek uporablja ročice in vzvode že mehansko, ne da bi jih gledal in mislil nanje. Siva barva zato ni ustrezna, ker je preslabotna, ima odsevnost le okrog 0,30, poleg tega pa je neugodna tudi glede na kontrast s sosednjimi barvami in je premalo privlačna ter preveč pasivna barva, da bi zmogla spontano privlačiti k dejavnosti. V delavnici ne ustvarja prijetnega, veselega vzdušja.

Če so stene v toplih in jasnih barvah (bež, oker, irhasto rumena), naj bodo stroji v harmoničnih barvah z zgornjimi: zelene ali svetlo modre barve; samo v vročih delavnicah z veliko aktivnostmi naj bi veljala ravno nasprotna dispozicija. Faktor odsevnosti naj bi bil enak (približno 0,5 ali manj). Stroji se morajo od sten odražati po barvnem kontrastu (svetlo zelena na irhasto rumeni ali svetlo modra na okasti ali modro zelena na bež).

UMETNA SVETLOBA V DELOVNIH PROSTORIH

Primerjava sevanj različnih virov.

Poleg osvetljenosti je za dobro počutje v prostoru pomembna tudi barva svetlobe. Ta pojem izvira iz dejstva, da predmet, ki ga dovolj segrejemo, žari. Žarilna nitka, ki oddaja svetlobo v navadni žarnici, je segreta na približno 2800 K. Tovrstni rahlo rumenkasti svetlobi lahko pripišemo temperaturo barve 2800 K. Če predmet segrejemo še bolj, postane svetloba bolj bela, saj je delež rdeče svetlobe v celotnem spektru manjši. Sončna svetloba ima tako temperaturo barve okoli 6500 K, barva modrega neba pa celo 20 000 K. Vendar pa s temperaturo barve ne moremo opisati vseh barv svetlobe, ampak le svetlobo, ki vsebuje praktično vse barve, vendar v različnih deležih. V svetlobi z manjšo temperaturo barve je več rdeče in oranžne svetlobe ter manj modre in vijolične. Pri svetlobi z višjo temperaturo barve pa je ravno obratno.

Glede na naravno svetlobo nam v prostorih, kjer potrebujemo manjšo stopnjo osvetljenosti, najbolj ustreza barva temperature okrog 3.000 kelvinov (najbližje so ji navadna žarnica, halogenska žarnica in fluorescenčne sijalke toplo bele barve), med tem ko v prostorih, kjer so zahteve po osvetljenosti večje, potrebujemo bolj hladno belo svetlobo temperature okrog 4.000 kelvinov ali pri visokih osvetljenostih celo 5.000 kelvinov (primeren vir svetlobe sta fluorescenčni sijalki nevtralnno bele in dnevno bele barve).

Pravo barvno doživljanje prostora je ena od pomembnejših nalog projektanta svetlobe. Pojavnost obarvanega objekta in osvetljenost z določeno barvo svetlobe sta odločilna za končno percepcijo. Barva svetlobe je predstavljena v treh barvnih kategorijah:

- » topla bela – naredi udobno, domačo atmosfero;
- » nevtralnno bela – uporablja se, kjer je predvidena poslovna dejavnost;
- » dnevno bela – potrebuje moč osvetlitve več kot 1000 luksov, da v prostoru preprečimo hladno destruktivno vzdušje. Uporablja se za posebne namene, kjer je primerljivost z dnevno svetlobo

potrebna, na primer za grafični dizajn, prikazovanje tekstilnih vzorcev in povsod tam, kjer je „resnični“ ton barve pomemben.

Odvisno od spektra je lahko „topla“ – rdeč spekter ali „hladna“ – moder spekter, zato jo tudi merimo v stopinjah kelvinov – K.

Morda bi bilo zanimivo pogledati, kakšne barve je sončna svetloba v odvisnosti od višine sonca:

SONČNA SVETLOBA	TEMPERATURA BARVE
Sonce zgodaj zjutraj	2.500 K
Jutranje in večerno sonce	5.000 K
Dopoldansko in popoldansko sonce	5.500 K
Sonce na nebu brez oblakov	5.500 K do 5.800 K
Opoldansko sonce	5.600 K
Oblačno nebo	6.500 K do 7.500 K

Pri podatkih za žarnice najdemo barvo svetlobe zapisano v K (kelvinov). Primer oznake za fluorescenčno cev: F 58W/840 – pomeni, da gre za sijalko moči 58W – z barvnim videzom Ra >8 in z barvo svetlobe (40) kar pomeni 4000 K.

Sijalke lahko po barvi svetlobe, ki jo oddajajo, razvrstimo v 3 skupine:

- » 2700K–3300K – topla bela barva (WW warmwhite);
- » 3300K–4300K – hladna bela (CW cold white);
- » 4300K–6000K – hladna dnevna svetloba (D daylight).

Pri tem je smiselno poudariti, da je potrebno izbirati barvo svetlobe za delovne in bivalne prostore, v katerih se zadržujemo dlje časa, v čim bolj naravni, topli barvi svetlobe. Po drugi strani se v prostorih, kjer se opravljajo kratkotrajna dela in kjer je potrebna povečana koncentracija (npr. kirurške sobe, delovni pultji za finomehaniko ipd.), praviloma izbira hladna barva. Intenzivna svetloba med drugim povzroča sproščanje stresnega hormona kortizola, ki je sicer koristen za precizna dela v krajših intervalih, vendar lahko ob daljši izpostavljenosti negativno vpliva na našo koncentracijo, učinkovitost, počutje in zdravstveno stanje. [60](#)

UPORABLJENA LITERATURA:

1. Vitrih I. Učenci in barve. Diplomsko delo. UMB, PF Oddelek za likovno umetnost, Maribor, 2009
2. Ditmajer M. Vpliv barv v grafičnem oblikovanju. UMB Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Diplomsko delo, Maribor 2011
3. Itten J. Umetnost barv: študijska izdaja. Reichmann, Jesenice 1999
4. Trstenjak A. Psihologija barv. Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana 1996
5. Chiazzari S. Barve. Slovenska knjiga, Ljubljana 2000
6. Stepančič N. Barve in njihov vpliv na zaznavanje izdelka. Diplomsko delo. UMB Ekonomsko poslovna fakulteta, Maribor 2005
7. Pečjak V. Psihologija spoznavanja. DZS, Ljubljana 1975
8. Parker RC. Grafično oblikovanje. Pasadena, Ljubljana 1997
9. Whelan BM. Barvna harmonija. Softproject, Ljubljana 1995
10. Danger EP. The colour handbook. Hants: Gower Tehnical Press LTD, 1987
11. Anon Helios barve (internetni vir)
12. Spletna stran nina.kolar: Pomen barv v človekovem življenju (internetni vir)
13. Kovačev, A. N. Simbolične implikacije barv in njihov položaj na dimenziji ugajanja. Anthropos, 1994; 26 (4-6), 105-127.
14. Kovačev, A. N. Govorica barv. Ljubljana: Prešernova družba, Vrba 1997
15. Golob, V., Golob, D. Teorija barvne metrike. V Interdisciplinarnost barve. I. del V znanosti, DKS. 2001 Maribor 199–230
16. Sušnik J. Ergonomska fiziologija, Didakta Radovljica, 1992
17. Kovačev A.N. Govorica barv. Prešernova družba, Vrba 1997
18. Musek J. Simboli, kultura, ljudje, Znanstveni inštitut filozofske fakultete, Ljubljana 1990
19. Kumar M. Tehnologija grafičnih procesov. Center RS za poklicno izobraževanje, Ljubljana 2008
20. Barle N in sod. Interdisciplinarnost barv II. del V aplikaciji. Društvo koloristov Slovenije, Maribor 2003
21. Božič D in sod. Interdisciplinarnost barv I. del V znanosti. Društvo koloristov Slovenije, Maribor 2001
22. Božič D. Ergooftalmologija, Grafiti studio Maribor, 1996
23. Bradač D. Psihološki pomen barv. Seminarska naloga Ekonomska šola Novo mesto, 2003
24. Bizjak G. Razsvetljava. Koselj V (ur.) Priročnik za varno in zdravo delo. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2002
25. Ogrinc E. Delovno okolje Razsvetljava, UL FKKT, Oddelek za tehniško varnost, Ljubljana 2000